

House of Light (Mahmud Hasan Kayesh).

Mushroom at the Top of the World (Matjaž Pinter).

DNEVI ETNOGRAFSKEGA FILMA – DEF 2023

Ljubljana, 23.–25. 2. 2023

Letošnji mednarodni festival Dnevi etnografskega filma 2023 se je odvijal med 23. in 25. februarjem 2023 v Slovenski kinoteki, ki je zadnjih nekaj izvedb festivala (z izjemo obdobja »v karanteni«, ko se je zaradi epidemije novega koronavirusa ta prestaval v spletno okolje) v svoji dvorani nudila pravo filmsko izkušnjo izbranega festivalskega programa. Ob osrednjem organizatorju – Slovenskem etnološkem društvu – ga je pomagal pripraviti še Inštitut za slovensko narodopisje Znanstvenoraziskovalnega centra SAZU s podporo Ministrstva za kulturo RS in Slovenske nacionalne komisije za UNESCO.

Na letošnji festival se je prijavilo 270 filmov, kar je nekoliko manj kot prejšnja leta. Manj je bilo tudi dolgometražnih projektov, kar je najverjetneje povezano z epidemiološkimi omejitvami gibanja in omejitvijo medosebnih stikov, na kar je vizualni medij še posebej občutljiv. Za festivalsko predvajanje je bilo izbranih 15 filmov. V postopku izbiranja je sodelovalo pet članov mednarodne žirije: Etami Borjan s Filozofske fakultete v Zagrebu, Relja Pekić, organizator festivala Angažiranega etnografskega filma Vizantrop iz Beograda, ter Naško Križnar, Miha Peče in Manca Filak z Inštituta za slovensko narodopisje pri ZRC SAZU. Med merili za izbiro sta prevladovala antropološki čut in daljše, poglobljeno terensko delo, kjer je bilo to seveda mogoče. Nekoliko manjšo, a ne zanemarljivo vlogo sta imela tudi kakovost produkcije in osebni pristop, tako z metodološkega kot z inovacijskega vidika. V izboru so sicer prevladovali filmi na temo življenja na vodi, ekologije, ohranjanja identitete in tradicije ter duševnega zdravja. Geografsko je bila polovica izbranih filmov posneta v Evropi, ostali pa v Amerikah, v Avstraliji in Oceaniji ter v Aziji. Izbrana sta bila tudi dva filma domačih avtorjev. Festivala se je udeležilo devet gostov, ki so sodelovali v

pogovorih ob projekcijah filmov: Peter I. Crawford, Frode Storaas in snemalec Frode Ims, Beate Engelbrecht, Domingo Moreno, Geerte Rietveld, Siren Hope, Matjaž Pinter in Una Vrdoljak, z uvodnim nagovorom pa sta gledalce pozdravila selektor in vodja festivala Miha Peče (ZRC SAZU) ter Alenka Černelič Krošelj, predsednica Slovenskega etnološkega društva.

Dogodek je otvoril film *WaterWays (Vodne poti)* avtorice Geerte Rietveld, ki je snemala rečne transportne ladje na Nizozemskem in življenje družin, ki na njih delajo in živijo, marsikateri že generacije. Avtorica je razložila, da ji je za izhodišče služil koncept »transportnega nomada«. V filmu se pokaže različen odnos protagonistov do koncepta, s katerim se posamezniki identificirajo ali pa ne. Prav tako se z uvodnimi kadri na ladji prične film *Christmas Dinner (Božična večerja)*, ki sledi poti trsk od ulova v norveškem morju vse do božične mize na Portugalskem. Avtor Frode Storaas je gledalcem (na žalost brez prisotnosti soavtorice Catarine Alves Costa) predstavil izzive snemanja v soavtorstvu na dveh lokacijah in združevanja posnetkov v enotno vizualno zgodbo.

Da je epidemija vplivala na časovnico in formo prijavljenih projektov, posnetih v zadnjih treh letih, so potrdili tudi gostujoči avtorji. Med njimi avtor filma *House of Light (Hiša svetlobe)*, ki najbrž sploh ne bi bil posnet brez omejitve javnega življenja. Ta intimni portret družine med samoizolacijo v stanovanju v Daki je nastal s kombiniranjem observacijskega in senzoričnega pristopa. Avtor Mahmud Hasan Kayesh se v filmu ne pojavi, prav tako protagonisti nimajo nikakršne interakcije s kamero. Namesto tega smo si lahko ogledali slogovno dovršene mirne utrinke vsakdanjosti, ki filmu poleg etnografskega dodajo tudi estetsko noto. Na drugačen, a nič manj zanimiv način vzpostavila

* Neža Vodopivec, mag. etnologije in kulturne antropologije, doktorska študentka, Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta, Oddelek za etnologijo in kulturno antropologijo; vodopivecna@hotmail.com.

Odpri festivala v Slovenski kinoteki (foto: AVL ZRC SAZU).

skoraj otipljivo bližino film *Ben jij bij mij* (Ali si z menoj) avtorjev Marka Lindenerga in Sophie van Ghesel Grothe. Film je intimna pripoved o izkušnji z Alzheimerjevo boleznijo 92-letne Joke, optimistične nekdanje učiteljice. Avtorjema uspe z izjemnim občutkom prikazati trenutke spominjanja in družinske ljubezni, pa tudi pozabljanja in izgube zmožnosti in avtonomnosti.

Med filmi s svojstveno formo in naracijo velja omeniti še *Mush Room for Thought* avtorice Une Vrdoljak, ki je v objektiv vzela hrvaške ljubitelje gobarjenja. Film odlikuje metodološki pristop z aktivnim vključevanjem protagonistov, ki se pogovarjajo z avtorico, sodelujejo pri nastajanju posnetkov in usmerjajo snemanje ter včasih celo poprimejo za kamero. Na drugi strani je festival ponudil tudi bolj »klasične« etnografske filme; ogledali smo si lahko enega iz serije filmov, posnetih med dolgotrajnim terenskim delom priznanega avtorja in predvsem teoretika vizualne etnografije Petra I. Crawforda na Salomonovih otokih, natančneje na otokih Reef. *Pileni Paulalala. Dried giant clams in the Reef Islands* (Pileni paulalala. Posušene orjaške školjke na Otokih Reef) je procesualen film, ki prikazuje postopek nabiranja in priprave mesa orjaških školjk in

ki samo dejavnost umesti v širši kulturni kontekst.

Precej daljšemu procesu je sledil film *Keeping the Tradition* (Ohranjanje tradicije), ki je rezultat longitudinalne raziskave Beate Engelbrecht. Prikazuje poglobljen pogled na nastajanje, ohranjanje in spreminjanje transnacionalnega verskega praznika Jezusa Nazarečana iz Patambana. Avtorica je v obdobju več desetletij spremljala priprave in potek izvirnega praznika v Mehiki in njegovih poustvaritev med priseljenci iz mehiškega Patambana v Združenih državah Amerike. Organizacija praznovanja se pokaže kot ključna dejavnost, s katero priseljska skupnost na Floridi vzdržuje povezave z domačim krajem in ohranja stike skozi generacije. Velik aplavz je požel tudi zaključni film festivala, *Mushroom at the Top of the World* (Goba z vrha sveta), ki je nastal pod taktirko slovenskega avtorja Matjaža Pinterja. Film, ki je rezultat večletnega raziskovanja avtorja v Nepal, prikazuje nabiranje yarsagumbe, redke in dragocene gobe v nepalskem visokogorju, ter njen pomen za lokalno skupnost. Kljub snemanju v izredno zahtevnih pogojih ga odlikujeta kakovostna produkcija in izjemno lepa fotografija. Avtor je končno verzijo filma sooblikoval na projekciji s sodelujočimi vaščani.